

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία: Τετάρτη 18 Απριλίου 2012

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

Να αποδώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων:

- α) Προσωρινή Κυβέρνηση Κρήτης.
- β) Ανόρθωση.
- γ) Γραφεία Ανταλλαγής.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2.1

Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με αυτά της στήλης Β (λάβετε υπόψη ότι δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού ήταν 240.000.000 δραχμές.	α. 1913
2. Προσφορά 12.000 λιρών των Ελλήνων της Σαμψούντας στο ελληνικό γάντιο.	β. 1893
3. Ο Κωνσταντίνος για πρώτη φορά στο θρόνο.	γ. 18 Μαρτίου 1901
4. Ο πρίγκιπας Γεώργιος απολύει το Βενιζέλο.	δ. 1911
5. Πτώχευση της Ελλάδας.	ε. 19 Μαΐου 1919
	στ. 1912
	ζ. 26 Φλεβάρη 1905

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Α2.2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Βενιζέλος μετά την απόλυσή του από το Γεώργιο δημοσίευσε στην εφημερίδα «Θέρισο» των Χανίων, την οποία εξέδιδε ο ίδιος, πέντε πολύκροτα άρθρα με το χαρακτηριστικό τίτλο «Γεννηθήτω φως».
2. Σε μια δεκαετία (1922-1931) οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στην Ελλάδα αυξήθηκαν περίπου κατά 50%.
3. Η βρετανική εταιρεία ΟΥΛΕΝ ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην πρωτεύουσα, αλλά και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών.
4. Η δεύτερη φάση του διαγμού των Ποντίων οργανώθηκε από τον ίδιο τον Κεμάλ στη Σαμψούντα το Μάιο του 1919.
5. Μετά το 1870 εκφράστηκε η αναγκαιότητα διορισμού περισσότερων υπαλλήλων στο δημόσιο τομέα.
6. Το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων ανήγειρε ξύλινα παραπήγματα για τη στέγαση των προσφύγων.

Μονάδες 6

ΘΕΜΑ Β1

Πώς διαμορφώθηκε η διαδικασία επιλογής των υποψηφίων βουλευτών και το εκλογικό σύστημα στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Καταγράψετε τις σχετικές με το προσφυγικό ζήτημα διπλωματικές πράξεις (συνθήκες, συμφωνίες, σύμφωνα φιλίας), που υπέγραψε η Ελλάδα κατά την περίοδο 1924 – 1930. (Να μην αναφερθείτε στις συνέπειές τους στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική της χώρας.)

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τα στοιχεία των παραθεμάτων, του πίνακα και τις ιστορικές σας γνώσεις να καταγράψετε γιατί η Ελλάδα οδηγήθηκε σε οικονομικό αδιέξοδο κατά το Μικρασιατικό πόλεμο (μονάδες 12) και πώς αντιμετωπίστηκε αυτό από την ελληνική κυβέρνηση (μονάδες 13).

(Η απάντηση των δύο ερωτημάτων μπορεί να δοθεί σε ενιαίο κείμενο.)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η άνατροπή της οικονομικής βάσεως της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδος, απεγύμνωσε και την νομισματική κυκλοφορία ήμων του στηρίγματός της, κατέστησεν δέ αυτήν αποτόμως ακάλυπτον.

Αλέξανδρος Διομήδης,

*Τά οικονομικά της Ελλάδος πρό και μετά την 1^{ην} Νοεμβρίου 1920,
Αθήναι, 1922, σ.21.*

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η πολιτειακή μεταβολή του Νοεμβρίου του 1920, δηλαδή η εκλογική ήττα του Κόμματος των Φιλελευθέρων, και ο συνεπαγόμενος οικονομικός αποκλεισμός της Ελλάδας από τις δυνάμεις της Entente¹ σήμαναν την ακύρωση των συμμαχικών πιστώσεων. Άρα τα τραπεζογραμμάτια της ΕΤΕ² που κυκλοφόρησαν με βάση αυτή τη ρύθμιση έμειναν ακάλυπτα.[...]

Αν και η καταγραφή του συνολικού εσωτερικού χρέους που χρηματοδότησε τις πολεμικές επιχειρήσεις είναι έξω από τους στόχους αυτού του κειμένου, αξίζει να αναφερθεί η σύναψη αναγκαστικού εσωτερικού δανείου με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος, δημοσιονομική άλλωστε πρωτοτυπία του ελληνικού κράτους και της κυβέρνησης Γούναρη. Η ιδιόρρυθμη αυτή χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης Μικρασιατικής Εκστρατείας προκρίθηκε ως ταμειακό μέσο, καθώς η κυβέρνηση αδυνατούσε να συνάψει εξωτερικό δάνειο, ενώ δεν επιθυμούσε την περαιτέρω έκδοση τραπεζογραμματίων. Σύμφωνα με το Νόμο 2749 της 25^{ης} Μαρτίου τα χαρτονομίσματα της ΕΤΕ διχοτομήθηκαν: το αριστερό τμήμα (οι «σταύροι») με την προσωπογραφία του πρώτου Διοικητή Γ. Σταύρου κυκλοφορεί κανονικά, αλλά στη μισή ονομαστική αξία. Το δεξί τμήμα με το θυρεό («τα στέμματα») μεταβλήθηκε σε προσωρινή ομολογία του αναγκαστικού δανείου. Με τον τρόπο αυτό η νομισματική

¹ «Αντάντ», αναφέρεται η συμμαχία στο σχολικό βιβλίο.

² Συντομογραφία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

κυκλοφορία, που ξεπερνούσε τα 3.100.000.000 δραχμές, μειώθηκε κατά το 50%, ενώ το δάνειο εκδόθηκε στο άρτιο με 6,5% τόκο και προθεσμία εξόφλησης την 1^η Απριλίου 1943.[...] Το αναγκαστικό δάνειο του 1922 επικρίθηκε ότι διασάλευε την εμπιστοσύνη του κοινού προς τα τραπεζογραμμάτια και ότι έπληξε δυσανάλογα τα περισσότερα φτωχά στρώματα του πληθυσμού. Το ίδιο ταμειακό μέτρο εφαρμόστηκε τον Ιανουάριο του 1926, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι έκτακτες δαπάνες για την εγκατάσταση των προσφύγων.

Μπρέγιαννη Αικ., «Οικονομικός εκσυγχρονισμός, πολεμική συγκυρία και πολιτική μετάβαση 1910-1926», στο *Νόμισμα και Νομισματικές Κρίσεις στην Ελλάδα, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών*, σ. 190-192.

Πίνακας

Έτος	Έσοδα (Άμεσοι – Έμμεσοι Φόροι) σε εκατομμύρια δραχμές	Έξοδα (Αμυντικές – Υπόλοιπες δαπάνες) σε εκατομμύρια δραχμές
1918	460	1.446
1919	560	1.354
1920	720	1.683
1921	970	2.473
1922	1.910	3.458

(Ο πίνακας στηρίζεται σε σχετικό πίνακα και σε γραφική παράσταση των στοιχείων των εσόδων, που περιλαμβάνονται στο σχετικό άρθρο. Η αναγωγή από το γράφημα έγινε κατά προσέγγιση + /- 5% και αφορά το σύνολο των καταγεγραφομένων εσόδων του ελληνικού κράτους.)

Γιώργος Μητροφάνης, «Τα δημόσια οικονομικά - Οικονομική ανόρθωση και πόλεμοι 1909-1922», *Ιστορία Νέου Ελληνισμού 1770-2000*.
Ελληνικά Γράμματα, τ. 6, σ. 122 και 127.

ΘΕΜΑ Δ1

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του σχολικού βιβλίου και του παραθέματος να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α) τι γνωρίζετε για τις κύριες πλουτοπαραγωγικές πηγές του Πόντου;
Μονάδες 15
- β) πώς διαμορφώθηκε η κίνηση του εμπορίου στον Πόντο μέχρι και τη δεύτερη δεκαετία του 20ού αιώνα.
Μονάδες 10

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η οικονομία του Πόντου στηριζόταν περισσότερο στη γεωργική παραγωγή και το εξαγωγικό και εισαγωγικό εμπόριο καθώς και στην έντονη συναλλακτική ζωή και σαν συνέπεια, στις τραπεζικές εργασίες, παρά στη βιομηχανία, της οποίας οι αρχές θα αναφανούν πολύ αργότερα, όταν πια μια σκληρή και αδυσώπητη συγκυρία θα βάλει την εφιαλτική της τελεία στην ελληνική μεγάλη τραγωδία του 1922 [...].

Αντίθετα, παρά τη γεωργική μορφή της οικονομίας της περιοχής (φυτική παραγωγή) άκμαζε η βιοτεχνία, όπως η χρυσοχοΐα, η λειτουργία, η σιδηρουργική και η ναυπηγική ιστιοφόρων, φυσικά.

Η δενδροκομία είχε στην περιοχή του Πόντου εξαιρετική σπουδαιότητα, χάρη στη μεγάλη γονιμότητα του εδάφους της. Γύρω από τη Ριζούντα παράγονταν πορτοκάλια, πατάτες, κρεμμύδια. Η επαρχία Τραπεζούντας είχε σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι, βούτυρο, τυρί και όσπρια. Οι επαρχίες Κερασούντας, Τρίπολης και ένα μέρος της Τραπεζούντας είχαν τεράστια παραγωγή φουντουκιών. Κέντρο εξαγωγής των φουντουκιών ήταν η Κερασούντα, από την οποία εξάγονταν κάθε χρόνο γύρω στις 20.000 τόνοι που προοριζόνταν για τη Μασσαλία, το Αμβούργο, την Τεργέστη, τη Νέα Υόρκη και τη Ρωσία.

Η περιοχή Αμισού και Πάφρας, εκτός από δημητριακά, ήταν περίφημη για τα καπνά της, που η παραγωγή της ανερχόταν περίπου σε 7.000 τόνους. Καπνά εξαιρετικά είχαν και τα Πλάτανα, κοντά στην Τραπεζούντα.

Γιώργος Λαμψίδης, *Οι πρόσφυγες του 1922*,
Εκδ. Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 32.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η Τραπεζούντα ήταν κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου. Τα εισαγόμενα και εξαγόμενα προϊόντα σε ετήσια βάση εκτιμούνται γύρω στα 48.000.000 γαλλικά φράγκα ενώ 1.000 περίπου πλοία διαφόρων χωρών φιλοξενούνταν στο λιμάνι της κάθε χρόνο.

Παρθένας Τσοκτουρίδου, *Η Τραπεζούντα - κέντρο ελληνισμού στον Πόντο* (Ιστορική Μελέτη που απέσπασε τον έπαινο "NANA KONTOY")
www.progoniki, Ιστολόγιο της Παρθένας Τσοκτουρίδου

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία: Τετάρτη 18 Απριλίου 2012

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

- α) Προσωρινή Κυβέρνηση Κρήτης: μετά την ισχυροποίηση του κινήματος του Θερίσου, αφού «στο μεταξύ η επανάσταση είχε αποκτήσει ερείσματα ... εφημερίδα «το Θέρισο», σχολικό βιβλίο σ. 213-214.
- β) Ανόρθωση: Πριν από τις εκλογές...ακτήμονες», σχολικό βιβλίο σ. 89.
 Μπορεί να επισημανθεί ότι τον όρο τον χρησιμοποίησαν τόσο ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος στην προκήρυξή του όσο και τα επαγγελματικά σωματεία της πρωτεύουσας στο νήσιμά τους. Έτσι πέρασε και στις προσεχείς εκλογές και στα κείμενα όλων των εκσυγχρονιστών της εποχής, (όπως βέβαια και στους λόγους του Ελευθερίου Βενιζέλου). Επίσης καλό είναι να συμπληρωθεί ότι και οι αντιβενιζελικοί ακόμη και συγκεκριμένα ο Κυριακούλης Μαυρομιχάλης υποστήριζαν την ανόρθωση, που, κατά την εκτίμησή τους, δεν μπόρεσαν να υλοποιήσουν οι Βενιζελικοί. Σχολικό βιβλίο σ.92.
- γ) Γραφεία Ανταλλαγής: «η σύμβαση ανταλλαγής των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας... Γραφεία ανταλλαγής πληθυσμών», που αναλάμβαναν την προσωρινή εκτίμηση των περιουσιών με βάση τις δηλώσεις, τις οποίες οι πρόσφυγες θα υπέβαλλαν σ' αυτά. Σχολικό βιβλίο, σ. 160

ΘΕΜΑ Α2.1

1 → δ / 2 → στ / 3 → α / 4 → γ / 5 → β
 Περισεύουν τα γράμματα ε & ζ

ΘΕΜΑ Α2.2

1→ Λ / 2→ Σ / 3→ Λ / 4→ Σ / 5→ Λ / 6→ Σ

ΘΕΜΑ Β1

«Για την επιλογή υποψηφίων βουλευτών... κατώτερα κοινωνικά στρώματα» Σχολικό Βιβλίο σ. 82 -84.

Μπορεί να γίνει μικρή εισαγωγή από τα προηγούμενα. Επίσης μπορούν να καταγραφούν όλα μαζεμένα τα στοιχεία που αναφέρονται στους υποψήφιους βουλευτές από τις σελίδες 82 και 84 και έπειτα να απαντηθούν τα περί εκλογικού συστήματος που περιλαμβάνονται στις σελίδες 82-83.

ΘΕΜΑ Β2

«Η σύμβαση της ανταλλαγής των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας προέβλεπε... Γραφεία ανταλλαγής πληθυσμών», σχολικό βιβλίο σ. 160, «Μετά την υπογραφή της Σύμβασης... του άλλου κράτους» σ.161.

Διευκρίνιση:

Μπορεί να θεωρηθεί σωστή απάντηση και μόνο το καταγραφόμενο απόσπασμα της σελ. 161. Το απόσπασμα της σελίδας 160 περιλήφθηκε αρχικά γιατί είναι στοιχείο σχετικό με την υλοποίηση διπλωματικής πράξης, δηλαδή της σύμβασης για την ανταλλαγή των πληθυσμών (30.1.1923), και το οποίο περιλαμβανόταν στα χρονικά όρια της ζητούμενης περιόδου 1924-1930. Ωστόσο επιλεκτικά οι διορθωτές μπορούν και να μην το θεωρήσουν αναγκαίο

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Γ1

Το κόμμα των Φιλελευθέρων οδήγησε το 1917 την Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ και με την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) δικαιώθηκε η τολμηρή πολιτική του Βενιζέλου. Η μικρή Ελλάδα των παραμονών των Βαλκανικών πολέμων έγινε με την υπογραφή της Συνθήκης αυτής «η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε Θαλασσών» και το όραμα της Μεγάλης Ιδέας φαινόταν να αποτελεί απτή πραγματικότητα.

Οι Φιλελεύθεροι θέλοντας να νομιμοποιήσουν τις μέχρι τότε ενέργειές τους προκήρυξαν εκλογές για την 1^η Νοεμβρίου 1920, τις οποίες όμως απροσδόκητα η συνασπισμένη αντιπολίτευση κέρδισε. Τα φιλοβασιλικά κόμματα που ανέλαβαν την εξουσία έσπευσαν να επαναφέρουν με δημοψήφισμα τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνο και οι τελευταίοι σε αντίποινα απέσυραν την κάλυψη του χαρτονομίσματος από το θεωρητικό δανεισμό του 1917. Έτσι, καθώς ένα

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2012

E_3.Ιλ3Κ(α)

μεγάλο μέρος της νομισματικής κυκλοφορίας είχε στηριχθεί από το 1917 και μετά στη θεωρητική κάλυψη από τις δυνάμεις της Αντάντ, τότε βρέθηκε χωρίς αντίκρυσμα.

Έτσι, η μεν νομισματική κυκλοφορία ήταν ακάλυπτη, όπως επισημαίνεται και στο κείμενο Α, η δε ελληνική οικονομία, άμεσα εξαρτημένη από την εξωτερική της πολιτική και τις μέχρι τότε καλές σχέσεις της με τους Συμμάχους, οδηγήθηκε σε αδιέξοδο. Επιπλέον, από το 1918 και μετά, ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο. Όπως χαρακτηριστικά αποκαλύπτει και ο πίνακας, κατά την τριετία 1918-1921, μολονότι κάθε χρόνο τα έσοδα του ελληνικού κράτους από άμεσους και έμμεσους φόρους αυξάνονται συνεχώς, άρα είναι εμφανές ότι, για να αντιμετωπιστούν οι νέες συνθήκες, νέοι φόροι επιβλήθηκαν και οι παλιοί αυξήθηκαν, εντούτοις αθροιστικά στο τέλος του 1921 τα κρατικά έσοδα είναι 2,5 περίπου φορές λιγότερα από ό, τι τα έξοδα για αμυντικές και λοιπές δαπάνες. Είναι αξιοσημείωτο ότι αν και τα έσοδα του κράτους το 1921 έχουν υπερδιπλασιαστεί σε σχέση με το 1918, παρατηρείται αντίστοιχη διόγκωση και των εξόδων. Τα πράγματα χειροτέρευαν όσο παρατεινόταν ο μικρασιατικός πόλεμος και η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας επιδειωνόταν.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες είναι απόλυτα δικαιολογημένο πώς το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, το οποίο και αντιμετωπίστηκε με έναν απρόσμενο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του Ελληνικού Μετώπου στη Μικρά Ασία, η Κυβέρνηση αδυνατώντας να χρηματοδοτήσει τη Μικρασιατική Εκστρατεία μέσω εξωτερικού δανεισμού και καθώς δεν επιθυμούσε να εκδώσει άλλα τραπεζογραμμάτια (χαρτονομίσματα) προέβει σε ένα πρωτότυπο αναγκαστικό δάνειο με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος, η οποία περιγράφεται αναλυτικά στο κείμενο Β. Το αριστερό τμήμα (οι «σταύροι», το τμήμα, δηλαδή, με την εικόνα του πρώτου Διοικητή της Εθνικής Τράπεζας, Γ. Σταύρου,) εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της αναγραφόμενης αξίας, ενώ το δεξιό τμήμα με το θυρεό («τα στέμματα») ανταλλάχθηκε υποχρεωτικά με ομολογίες του δημοσίου εικοσαετούς διάρκειας και με επιτόκιο 6,5%.

Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε επιπλέον 1.200.000.000 δραχμές και όπως χαρακτηριστικά φαίνεται από τον πίνακα, τα κρατικά έσοδα για το 1922 ανέρχονταν σε 1.910.000.000, παρουσιάζοντας αύξηση 100% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Χωρίς αυτά τα επιπλέον έσοδα οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι για το 1922 θα κινούνταν στα ίδια επίπεδα με το 1921, τα έξοδα, όμως, εκείνης της κρίσιμης για τη Μικρασιατική Εκστρατεία χρονιάς ήταν εξαιρετικά περισσότερα.

Μέσα από αυτή τη δημοσιονομική πρωτοτυπία του ελληνικού κράτους και της κυβέρνησης Γούναρη οι Έλληνες πολίτες αναγκάστηκαν αιφνιδιαστικά να αποποιηθούν ένα σημαντικό μέρος της περιουσίας τους. Με δεδομένο ότι η διχοτόμηση του χαρτονομίσματος έθιξε αυτούς που κατείχαν ρευστό χρήμα κι όχι ακίνητα ή άλλες αξίες δικαιολογημένα επικρίθηκε ότι έπληξε την εμπιστοσύνη των πολιτών προς το εθνικό νόμισμα και ότι ήταν δυσανάλογα άδικο μέτρο προς τα

περισσότερο φτωχά στρώματα του πληθυσμού. Αν και ο νομισματικός αυτός ελιγμός δεν στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτατες συνέπειές της, το ίδιο πείραμα επαναλήφθηκε τον Ιανουάριο του 1926, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα έκτακτα έξοδα που προέκυψαν από τον ερχομό των προσφύγων στη χώρα.

ΘΕΜΑ Δ1

α) Κατά το 19^ο αιώνα και μετά τις παραχωρήσεις των ειδικών προνομίων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία για τον Πόντο το μέλλον προβλεπόταν ευοίωνο, χάρη στην εύφορη χώρα με την πλούσια βλάστηση, τις απέραντες δασικές εκτάσεις με έλατα, πλατάνια, πεύκα και άλλα δέντρα που κάλυπταν τις περιοχές της Σινώπης, της Τρίπολης, της Κερασούντας, της Τραπεζούντας και των Σουρμένων. Στην Κερασούντα είχαν ιδρυθεί εργοστάσια ατμοπριόνων για την παραγωγή ξυλείας από έλατα. Μεγάλη σπουδαιότητα επίσης είχε η λεπτοκαρυά (φουντουκιά), που καλλιεργούνταν τόσο στην Κερασούντα όσο και στην Τρίπολη και εξαγόταν στο Αμβούργο, την Τεργέστη, τη Νέα Υόρκη και τη Ρωσία, σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο, αλλά και προς τη Μασσαλία σύμφωνα με τον Γ. Λαμψίδη. Αυτός αναφέρει στο πρώτο παράθεμα ότι εξαγόταν περίπου 20.000 τόνοι φουντουκίων από την περιοχή της Κερασούντας.

Η πόντιακή γεωργική οικονομία στηριζόταν κυρίως στο σιτάρι, το καλαμπόκι, το κριθάρι, τα όσπρια, τα πορτοκάλια, τα γεώμηλα και τα εξαιρετα καπνά, ιδιαίτερα των περιοχών της Αμισού και της Μπάφρας, όπως επιβεβαιώνεται και από το πρώτο παράθεμα. Η περιοχή της Αμισού και της Μπάφρας παρήγε περίπου 7.000 τόνους καπνά. Ο Γ. Λαμψίδης συμπληρώνει ότι εξαιρετικά καπνά είχαν και τα Πλάτανα, κοντά στην Τραπεζούντα. Προσθέτει επίσης ότι και η Ριζούντα παρήγε πορτοκάλια, πατάτες και κρεμμύδια, ενώ η Τραπεζούντα είχε σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι, βούτυρο, τυρί και όσπρια. Επίσης τα τυροκομικά προϊόντα του Πόντου ήταν και είναι ιδιαίτερα δημοφιλή στις αγορές της Κωνσταντινούπολης και των άλλων μεγαλουπόλεων.

Προς το βορά η οροσειρά Παρυάδρου, πλούσια σε μεταλλευτικά κοιτάσματα, έδωσε τη δυνατότητα δημιουργίας μεταλλείων αργύρου, χαλκού και μολύβδου στις περιφέρειες της Αργυρούπολης και της Τρίπολης. Εξίσου αναπτυγμένη ήταν η βιοτεχνία στο χώρο της χρυσοχοΐας, της σιδηρουργίας, και της χαλκοϋργίας, καθώς επίσης και η βιομηχανία της ναυπηγικής.

Η κυρία πλουτοπαραγωγική πηγή στα παράλια του Ευξείνου Πόντου ήταν το διαμετακομιστικό εμπόριο, όπως επιβεβαιώνεται και στα δύο παραθέματα και αναλύεται στη συνέχεια.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2012

E_3.Ιλ3Κ(α)

β) Ο Γ. Λαμψίδης αναφέρει ότι η οικονομία του Πόντου στηριζόταν στο εμπόριο (εισαγωγικό και εξαγωγικό) και προθέτει την αύξηση των τραπεζικών εργασιών ως αποτέλεσμα της οικονομικής δραστηριότητας και των σχετικών συναλλαγών. Ότι η κυρία πλουτοπαραγωγική πηγή στα παράλια του Ευξείνου Πόντου ήταν το διαμετακομιστικό εμπόριο, επιβεβαιώνει και η Π. Τσοκτουρίδου στο δεύτερο παράθεμα, ενώ στο σχολικό βιβλίο καταγράφονται τα κυριότερα λιμάνια: η Αμισός, η Τραπεζούντα, η Κερασούντα, η Οδησσός, η Βραΐλα, το Νοβοροσίσκι και η Σεβαστούπολη.

Είναι γνωστό ότι κατά τη διάρκεια του πολέμου οι Νεότουρκοι με διάφορους τρόπους προσπαθούσαν να απομακρύνουν και να περιορίσουν το εμπόριο των Χριστιανών, οι οποίοι, για να επιβιώσουν, συνεργάστηκαν με τις τοπικές μουσουλμανικές εθνότητες. Η Τραπεζούντα μέχρι το 1869 έλεγχε το 40% του εμπορίου της Περσίας και το διαμετακομιστικό εμπόριο απέφερε κέρδος περίπου 200.000.000 φράγκα το χρόνο. Η Π. Τσοκτουρίδου συμπληρώνει ότι η αξία των εισαγομένων και εξαγομένων προϊόντων σε ετήσια βάση εκτιμάται γύρω στα 48.000.000 γαλλικά φράγκα, ενώ 1.000 περίπου πλοία διαφόρων χωρών φιλοξενούνταν στο λιμάνι της Τραπεζούντας κάθε χρόνο.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις διέθεταν εμπορικά υποκαταστήματα και πρακτορεία μεταφορών στη Ρωσία, την Περσία, την Αγγλία, την Κωνσταντινούπολη, τη Μασσαλία και σε άλλες μεγάλες πόλεις της Ευρώπης. Η Τραπεζούντα αποτελούσε το σταυροδρόμι της εμπορικής κίνησης μεταξύ Δύσης και Ανατολής μέχρι το 1869, οπότε ολοκληρώθηκε η διάνοιξη της Διώρυγας του Σουέζ και άρχισε η σταδιακή παρακμή του λιμανιού της. Ωστόσο, για μεγάλο διάστημα και μετά το 1883, τέσσερις μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί και εμπορικοί οίκοι της Τραπεζούντας έλεγχαν μαζί με το υποκατάστημα της Τράπεζας Αθηνών σχεδόν όλη την οικονομία του ανατολικού Πόντου.

Ανάλογη ήταν η οικονομική κίνηση των Ελλήνων και στις άλλες πόλεις του Πόντου: σύμφωνα με τον Γ. Λαμψίδη, η Κερασούντα αποτέλεσε το κύριο εξαγωγικό κέντρο φουντουκιών, όπως προαναφέρθηκε. Ταυτόχρονα, από το εμπορικό λιμάνι της Αμισού εξαγόταν μεγάλες ποσότητες εξαιρετικού καπνού και άλλων εγχώριων προϊόντων, ενώ το 1869 στην ίδια πόλη από τις 214 επιχειρήσεις της πόλης οι 156 ανήκαν στους Έλληνες. Στην Κερασούντα οι εφοπλιστικοί και εμπορικοί οίκοι των Κωνσταντινίδη, Κακουλίδη, Σούρμελη και Πισσάνη καταξιώθηκαν στα μεγάλα εμπορικά κέντρα του Ευξείνου Πόντου αλλά και της Ευρώπης.